

Forvaltningsforskning – evaluering av soneforskrifter

I to områder langs kysten har Mattilsynet (MT) i 2010 opprettet soneforskrifter for å bekjempe og kontrollere lakselus. Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet har i samarbeid etter oppdrag fra MT gjennomført førstegangs evaluering av disse forskriftene.

I soneforskriftene er det regulert koordineringsområder for synkronisert produksjon og brakklegging, samt koordinering av legemiddelbruk og informasjonsutveksling via felles systemer for registrering av følsomhetstester og lusetall. Siden soneforskriftene kun har vært operative i kort tid var det beskrevne målet for førstegangsevaluering å finne ut om soneforskrifter er et godt verktøy, og om det var behov for eventuelle endringer i soneforskriftene. Videre var det et mål å lage et system som det kunne evalueres etter senere.

Hvordan gikk så Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet frem med denne oppgaven? Det var viktig for førstegangs evaluering av soneforskriftene å beskrive hvordan produksjon og brakklegging har vært gjennomført i disse to områdene og hvordan dette har påvirket lusenivå på oppdrettet og vill laksefisk. Samtidig var det viktig å beskrive legemiddelbruk og koordinering av denne, samt å se på resistensutvikling. Dette ble gjennomført i nært og godt samarbeid med Mattilsynet regionalt.

Forvaltningsstøtteinstitusjonene konkluderte med at soneforskrifter er et godt verktøy. Dette ble gjort på bakgrunn av sammenstilling av data utført i førstegangs gjennomgang av soneforskrifter. HI og VI ser klare fordeler og effekter av tiltakene som er forskriftsfestet, men også behov for ytterligere forbedringer. Det ble sett en klar sammenheng mellom lusenivå og biomasse og i Hordalandsområdet, der en har en del data fra vill laksefisk, kunne en tydelig se hvordan dette påvirker lusenivå på vill laksefisk. Områder med lave lusenivå på oppdrettsfisk ga også lave lusenivå på vill laksefisk i det samme området. I områder med høy biomasse og høyere lusenivå i oppdrett så en betydelig økning i lusenivå på vill laksefisk. Dessverre så vi ikke redusert lusenivå totalt for hele den sonen i Hordaland etter første års gjennomføring. Derimot var det helt tydelig at synkronisert produksjon etter brakklegging ga et godt utgangspunkt for å holde lave lusenivå i lengre tid. Legemiddelbruk for hele sonen var noe redusert sammenlignet med foregående år, men denne kan ytterligere optimaliseres ved økende koordinering.

I den forskriftsfestede sonen i Nord-Trøndelag og Osen, var lusenivå for hele sonen klart lavere etter første års gjennomføring av forskriften, sammenlignet med foregående år. Dessverre var det her ikke nok data tilgjengelig på lusetall på vill laksefisk slik at vi ikke fikk sett hvordan endringer i lusenivå på oppdrett påvirker vill laksefisk. I dette området i Trøndelag så vi, som i Hordaland, klart positive effekter av synkronisert produksjon etter brakklegging, som gir et godt utgangspunkt for å holde lave lusenivå over lengre tid. I Trøndelag klarte man i enkelte koordineringsområder å holde lave lusenivå gjennom hele første året, uten bruk av legemidler.

Som følge av synkronisert produksjon, så vil det være områder med høy biomasse (produksjon andre år i sjø) og områder med lavere biomasse (første år i sjø etter brakklegging). Dette gir både fordeler og ulemper. Den synkroniserte produksjonen gir et godt utgangspunkt for strategisk planlegging og gjennomføring av tiltak. Erfaringene fra begge sonene tilsier at bruk av rensefisk bidrar betydelig til å holde lave lusenivå etter utsett i sjø 1.år. Utfordringene kommer 2.år i sjø med økende biomasse, og dertil økende lusenivå.

Det må planlegges hvordan økende lusnivå 2.år i sjø kan kontrolleres og dette vil bli en utfordring med dagens usikre resistenssituasjon.

De optimale størrelser på koordineringsområder henger sammen med både spredning av luselarver og håndtering av kontroll av lus 2.år i sjø med stor biomasse innenfor et bestemt område. Forvaltningsstøtteinstitusjonene har i denne første evalueringen ved modellering vist at hovedmengden av luselarver vil holde seg innenfor noen ti-talls kilometer, mens et mindre antall vil bli spredt over mye lengre avstander. Dette er konsistent med tidligere modelleringsresultater men det må videre finnes svar på hvilken betydning dette utgjør for smittepress og fastsetting av soner. Derfor er det i denne førstegangs evaluering ikke anbefalt å endre de fastsatte koordineringsområdene i de to forskriftsfestede sonene. Kunnskap om spredningsdynamikk, kontroll av lusnivå ved hjelp av ulike tiltak, resistensutvikling og sammenheng mellom lusnivå på oppdrett og vill laksefisk er områder forvaltningsstøtteinstitusjonene arbeider videre med for å kunne gi videre gode råd til forvaltning og næring.